

TARKASTUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 5/2011 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2012

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 13 päivänä lokakuuta 2011 lähettänyt valtiovarainvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2012 (HE 59/2011 vp).

Eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 3 momentin nojalla tarkastusvaliokunta on päättänyt antaa toimialaansa koskevan lausunnon talousarvioesityksestä valtiovarainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- pääjohtaja, OTT Tuomas Pöysti, johtava tuloksellisuustarkastaja Vesa Koivunen ja johtava tuloksellisuustarkastaja, KTT Heidi Sil-

vennoinen, Valtiontalouden tarkastusvirasto, eduskunta

- finanssineuvos Jarmo Väisänen, valtioneuvoston kanslia, omistajaohjausosasto
- finanssineuvos Heikki Solttila, lainsäädäntöneuvos Seppo Tanninen ja neuvotteleva virkamies Markku Puumalainen, valtiovarainministeriö
- liikenneneuvos Riitta Viren ja controller Marja Heikkinen-Jarnola, liikenne- ja viestintäministeriö
- johtava neuvonantaja Jarmo Kontulainen, Suomen Pankki
- pääjohtaja Juhani Tervala, Liikennevirasto
- toimitusjohtaja Heikki Niemeläinen, Kuntien takauskeskus.

Lisäksi kirjallisen lausunnon on antanut VR-Yhtymä.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

EU:n vakausjärjestelyt ja Suomen taloudelliset vastuut

Lausunnon pääkohdat

Eduskunnalla on perustuslain takaama oikeus saada oikea ja riittävä kuva valtion taloudellisesta asemasta, kuten tuloista ja menoista, omaisuu-

desta ja sitoumuksista sekä talousarvion toteutumisesta ja hallituksen toiminnan tuloksista. Tämä koskee niin eduskunnan ennakollista valtiontaloudellista päätöksentekoa kuin jälkikäteistä raportointia ja eduskunnan perustuslain mukaan suorittamaa valtiontalouden valvontaa.

Lisäksi on tärkeää ottaa huomioon, että perustuslakivaliokunta on lausunnossaan (PeVL 5/2011 vp) katsonut, että Euroopan vakausjärjestelyitä tulee arvioida myös siitä näkökulmas-

ta, etteivät ne vaaranna Suomen valtion mahdollisuuksia vastata niistä velvoitteistaan, jotka sillä Suomen perustuslain mukaan on.

Euroopan ja erityisesti euroalueen vakausjärjestelyt muuttavat Suomen valtion vastuuasemaa monien eri mekanismien välityksellä (ERVV, EVM, Suomen Pankki, Euroopan keskuspankki, IMF). Kokonaisuus on monimutkainen, ja valiokunnan mielestä eduskunnan on virallisiasiakirjojen perusteella ollut vaikeaa hahmottaa tätä kokonaisuutta. Virallisiasiakirjoista ei ole saatavissa riittävän selkeällä tavalla kokonaiskuvaa Euroopan talouden vakautusjärjestelyistä.

Sekä Valtiontalouden tarkastusvirasto että tarkastusvaliokunta omalta osaltaan varmentavat päätöksenteon tietoperustaa. Tämä tapahtuu tarkastamalla valtion tilinpäätöstä ja arvioimalla valtion talousarvioesityksen ja hallituksen esitysten perusteluiden sekä muiden keskeisten eduskunnan ja hallituksen päätösten tietoperustaa ja sen luotettavuutta.

Valtiontalouden tarkastusvirasto on finanssi-politiikkaa koskeneen tarkastuksen perusteella todennut, ettei eduskunnalla ole ollut päätöksentekoa varten saatavilla oikeita ja riittäviä tietoja valtion vastuuasemasta ja sen kehityksestä valtiösääntöisen päätöksenteon virallisiasiakirjoissa (hallituksen esitykset, talousarvioesitys ja valtion tilinpäätöskertomus). Osassa virallisiasiakirjoja on myös selkeitä puutteita. Esimerkiksi hallituksen esitys HE 31/2011 vp ei täytä eduskunnan finanssivallan turvaamisen näkökulmasta asetettavia vaatimuksia ja kansainvälisesti hyväksytyissä standardeissa (riskit ja taloudelliset vaikutukset) ja hyvissä käytännöissä ilmenevää yleistä käsitystä siitä, mikä on päätöksenteon kannalta olennaista tietoa.

Valtion tilinpäätöskertomuksesta 2010 käy ilmi, että sen liitteessä esitetyt valtiontakaukset, -takuut sekä muut vastuusitoumukset ovat kasvaneet merkittävästi. Etenkin Euroopan kriisimaiden vakautusjärjestelyistä johtuvat sitoumukset ovat lisänneet olennaisesti Suomen valtion taloudellisia vastuuta ja riskejä. Velkakriisin pitkittyminen ja syveneminen on lisännyt paineita ottaa käyttöön uusia tukitoimia. Kriisi

on samalla paljastanut eri maiden väliset talouden kytkennät ja riippuvuudet. Tämä näkyy rahoitusmarkkinoilla suurena epävarmuutena ja luottamuksen puutteena.

Tilinpäätöshetken (huhtikuu 2011) jälkeisten tapahtumien johdosta valtion vastuuasema ja vakautusjärjestelyihin liittyvien finanssisijoitusten arvostus on muuttunut nopeasti, erityisesti Kreikan kohdalla. Valtion lainasaamiset voidaan kirjata taseeseen enintään todennäköiseen arvoonsa. Valtiolla ei ole välitilinpäätösmentelyä, joten lainasaatavien arvostusta arvioidaan seuraavan kerran vuoden 2011 tilinpäätöksen laadinnan ja tarkastuksen yhteydessä. Kreikan valtion lainat on rahoitusmarkkinoilla tällä hetkellä arvostettu huomattavasti alle niiden nimellisarvon. Valiokunnan mielestä järkevässä taloudenhoidossa on syytä varautua myös huonon kehityksen tilanteisiin ja arvonalennuksiin.

Tämän lisäksi euroalueen valtioiden julkisen velan, Euroopan keskuspankin ja jäsenvaltioiden pankkien taseiden yhteisvaikutuksesta syntyy vaikeasti havaittavia riskejä. Valiokunta pitääkin tärkeänä, että hallituksen toimesta tästä kokonaisuudesta annetaan eduskunnalle jatkossa oikeat ja riittävät tiedot. Lisäksi on tärkeää, että eduskunta saa tiedot Suomen Pankilta sen ja sitä kautta Euroopan keskuspankkijärjestelmään liittyvistä valtion vastuista ja riskeistä. Tältä osin valiokunta kiinnittää huomiota valtion tasetietojen kehittämistarpeisiin.

ERVV-puitesopimuksen muutos ja Suomen vastuusitoumukset

Tarkastusvaliokunnan asiantuntijakuulemisissa on ollut keskeisesti esillä kysymys siitä, onko valtion taloudellisista vastuista ja sitoumuksista sekä niiden riskeistä annettu eduskunnalle oikea ja riittävä kuva. Tarkastusviraston erilliskertomuksessa todetaan, että vastuut ja vastuusitoumukset ovat huomattavat ja niistä tulisi antaa eduskunnalle selkeämpi kuva (K 12/2011 vp, s. 20—21). Tarkastusvirasto kehottaa kiinnittämään huomiota siihen, millaisia sitoumuksia Suomelle syntyy osana rahoitusvakausjärjestelmää sekä näiden sitoumusten oikeaan arvostamiseen ja käytettyihin laskentaperusteisiin.

Valtiolla on varmojen vastuiden (esim. valtionvelka, kertynyt eläke ja monivuotiset vuokrasopimukset) lisäksi myös merkittäviä epävarmoja vastuita (esim. valtion takaukset ja takuut, jatkossa kertyvä eläke ja tulevat lakisääteiset etuudet), joiden realisoitumisen todennäköisyydet vaihtelevat. Euroopan unionin rahoitusvakaustoimenpiteisiin liittyviä Suomen sitoumuksia koskien on vaikea arvioida, millä todennäköisyydellä vastuut voisivat realisoitua. Virallisasiakirjoista täytyy löytyä kohteena olevan taloudellisen ilmiön ja sen erilaisten vastuumäärien erittelyä esimerkiksi siltä osin, mikä on mahdollisten suorien vastuiden enimmäismäärä ja oikeudellisesti annettujen sitoumusten mukainen vastuumäärä. Tähän seikkaan on hallituksen esitysten epämääräisen ilmaisutavan johdosta kiinnittänyt huomiota myös eduskunnan perustuslakivaliokunta ERVV-puitesopimuksen käsitteilyn yhteydessä (PeVL 5/2011 vp — HE 31/2011 vp). Vastaavaa epävarmuutta liittyy esimerkiksi korkotasoon ja sen vaikutukseen takausten kokonaismäärään sekä ns. vivutukseen.

Euroopan rahoitusvakausvälinettä (ERVV) koskevassa puitesopimuksessa Suomi sitoutuu Euroopan keskuspankin pääoman merkitsemis- osuuteen perustuvalla osallistumisosuudella (1,2539 %) takaamaan Euroopan rahoitusvakausvälineen varainhankintaa. Suomen jako-osuus on käytännössä vaihtuva, koska rahoitustukea saava unionin jäsenvaltio muuttuu väistyväksi takaajaksi. Tukea saava valtio ei luonnollisestikaan voi taata omaksi hyödykseen tulevia lainoja. Lisäksi rahoitusvakausvälineen korkeimman luottoluokituksen mahdollistamiseksi ERVV:n varainhankinnalle annetaan enintään 65 %:n ylitakausta, mikä tarkoittaa, että takaussitoumus ylittää sen kohteena olevan lainan pääoman määrän enintään 65 %:lla. Valiokunnalle on jäänyt asiantuntijakuulemisten ristiriitaisuuksien vuoksi epäselväksi, miten ylitakausta käytännössä toteutuu erityisesti AAA-luokituksen maille, kuten Suomelle. Hallituksen on tehtävä tästä mitä pikimmin selkoa eduskunnalle.

Euroopan rahoitusvakausvälineen puitesopimuksen muutoksella, joka on allekirjoitettu

8.9.2011, Suomen osuus takauksista eli takausvastuiden enimmäismäärä nousee velkapääomiltaan 13,974 miljardiin euroon. Koko tästä summasta ei ole vielä tehty oikeudellisia lainasitoumuksia, joihin liittyisi Suomen takaus ja ylitakausta, vaan 13,974 miljardia kuvaa puitesopimuksen mukaista takauksen velkapääoman enimmäismäärää, missä ei ole mukana korkoja, joiden määrä voi olla merkittävä jopa suhteessa pääomaan. Edelleen pysyy voimassa Suomen takuu Euroopan unionin talousarvion kautta annettavalle ERVM:n tuelle, jolloin yhteenlaskettu takausvastuiden laskennallinen pääoman määrä on 14,934 miljardia euroa. Suomen vastuu on tässä lainaohjelmassa enintään 960 miljoonaa euroa, josta on toteutunut 776 miljoonaa euroa.

Euroopan rahoitusvakausvälinettä koskevassa puitesopimuksen voimaansaattamislaissa (HE 31/2011 vp) ja sen muutoksessa takausvastuun enimmäismäärä esitetään kuvaamalla sen velkapääoman määrää, johon takaus liittyy. Sittemmin on käynyt ilmi, että takaus kattaa ERVV:n puitesopimuksen mukaan asianomaiseen velkakirjaan liittyvät korot ja kulut, minkä vuoksi annettujen oikeudellisten sitoumusten mukainen laskennallinen ja tosiasiallinen vastuumäärä on huomattavasti korkeampi kuin velan nimellisarvo.

Euroopan rahoitusvakausvälinettä koskevan sopimuksen muutoksella ei muutettu sitä seikkaa, että takaus kattaa myös velkakirjassa tarkoitettujen velan korot ja kulut. Samalla tavoin kuvattaessa Suomen mahdollisia vastuusitoumuksia ja vastuumääriä on korkojen osuus myös kuvattava.

Euroopan rahoitusvakausvälineeseen liittyvä ns. ylitakausta on puitesopimuksen muutoksen jälkeen enintään 65 % velan pääomasta. Ylitakausta kattaneen myös edellä kuvatun korko- ja kuluvastuun sen kattamien velkojen osalta. Tarkoituksena korkean luottokelpoisuusluokituksen maiden antamalla ylitakauksella on turvata ERVV:n varainhankinnalle AAA-tason luottoluokitus.

Valiokunnan mielestä ylitakausta koskevaa selostusta hallituksen esityksessä on pidettävä vaikeaselkoisena ja puutteellisenä. Tähän on eduskunnan perustuslakivaliokunta kiinnittänyt

huomiota lausunnossaan PeVL 5/2011 vp. Tarkastusvaliokunta toteaa lisäksi, että hallituksen esitys Euroopan rahoitusvakausvälinettä koskevan puitesopimuksen muuttamisesta (HE 31/2011 vp) ei sisällä kansainvälisten standardien perusteella päätöksenteon kannalta olennaisina pidettäviä tietoja. Tällaisia tietoja ovat valtion tulot ja menot, kansantaloudelliset hyödyt ja kustannukset eri tilanteissa ja riskit esim. takausten realisoitumisesta ja saatavien arvonalentumisesta sekä takausvastuiden piirissä olevat korot.

Valtiontalouden tarkastusvirastolla on käynnissä finanssipolitiikan tarkastus, jossa arvioidaan tarkemmin Euroopan rahoitusvakausjärjestelyiden yhteydessä oikean ja riittävän kuvan täyttymistä. Tarkastusvirasto tulee tässä yhteydessä raportoimaan tarkemmin vastuuasemaan ja sitä koskeviin tietoihin liittyvistä seikoista erityisesti Euroopan unionin rahoitusvakausjärjestelyiden sitoumusten ja riskien osalta. Tämä finanssipolitiikan tarkastus valmistuu vuoden 2012 keväällä, ja valiokunta käsittelee tarkastuksen tuloksia seuraavan valtion tilinpäätös kertomuksen yhteydessä ensi keväänä.

Suomen saatavien arvostaminen tilinpäätöksessä

Valtion talousarviosta annetun lain 18 §:n perusteella hallituksen on valtion tilinpäätöksessä ja valtion tilinpäätöskertomuksessa annettava oikea ja riittävä kuva. Valtion talousarviosta annettussa asetuksessa säädetään oikean ja riittävän kuvan vaatimuksen toteuttamiseksi tase-erien arvostamisesta. Saatavien osalta asetuksessa todetaan, että valtion tilinpäätöksessä valtion saamiset merkitään nimellisarvoon tai kuitenkin enintään todennäköiseen arvoon. Rahoitusomaisuuteen kuuluvat arvopaperit ja muut rahoitusvarat on arvostettava hankintamenon suuruisina, tai jos niiden tilinpäätöspäivän todennäköinen luovutushinta on sitä alempi, tämän määräisinä (talousarvioasetuksen 66 c §). Valtion kirjanpitoa ohjataan tarkemmin valtiovarainministeriön määräyksillä ja Valtiokonttorin ohjeilla. Valtion kirjanpidon käsikirjan mukaan osakkeiden tai muiden vastaavien pitkäaikaisten sijoitusten

pysyväisluonteinen markkinahinnan aleneminen voi edellyttää kertaluonteisen lisäpoiston tekemistä. (Valtion kirjanpidon käsikirja 2010).

Saatavat arvioidaan yleensä joko käypään arvoon tai rajatuissa tapauksissa niiden poistoilla vähennetyn hankintamenon arvoisina. Alaskirjaus tai arvonalennus on tehtävä muun muassa, kun sopimusrikkomuksen perusteella saatavasta ei ole saatu sopimuksen mukaisia vastasuorituksia tai jos sitoumuksen antajan taloudellinen tilanne on sellainen, että saatavan perusteella ei enää jatkossa saada tuloa, tai jos on todennäköistä, että sitoumuksen antaja joutuu osittaiseen tai kokonaiseen maksukyvyttömyyteen tai velkojen uudelleen järjestelyyn. Olennaista ei ole oikeudellinen muoto vaan tosiasiallinen tilanne.

Valiokunta toteaa, että valtiolla ei ole välitilinpäätös menettelyä, joten lainasaatavien arvostaminen kirjanpidossa tapahtuu aina valtion tilinpäätöksen yhteydessä. Suomen kahdenvälisiin lainasaamisiin liittyen ei vuodelta 2010 tehtävän tilinpäätöksen laadinnan yhteydessä katsottu olevan tarvetta kirjata arvonalennuksia. Kreikalle myönnetyn lainapäätöksen osalta tilanne arvioidaan seuraavan kerran varainhoitovuotta 2011 koskevan valtion tilinpäätöksen laadinnan ja tarkastuksen yhteydessä. Valiokunnalle on saatettu tietoon, että voi olla ongelmallista, jos vain yksi jäsenmaa tekisi alaskirjauksia. Valiokunnan mielestä jäsenmaiden yhteisten toimintamallien tarve on ilmeinen.

Euroopan keskuspankkijärjestelmä ja Suomen Pankin vastuut

EU:n omien kriisinhallintajärjestelyiden lisäksi Suomi osallistuu Kansainvälisen valuuttarahaston IMF:n myöntämien lainojen rahoitukseen. Suomen maakohtainen kiintiö on 0,58 %, ja siitä vastaa Suomen Pankki. Eduskunta on myöntänyt voimassa oleville Suomen Pankin IMF:lle myöntämille lainoille valtion takauksen. Kansainvälistä valuuttarahastoa koskevaa sopimusta on hallituksen talousarvioesityksen mukaan esitetty muutettavaksi siten, että jäsenvaltioiden jäsenosuudet kaksinkertaistetaan. Suomen jäsenosuutta korotetaan 1 263,8 miljoonasta eri-

tyisestä nosto-oikeudesta 2 410,6 miljoonaan erityiseen nosto-oikeuteen Suomen Pankin varoilla. Jäsenosuuksien korottamiseen tarvitaan eduskunnan suostumusta edellyttämä valtiontaukuu jäsenosuuden käytöstä Suomen Pankille mahdollisesti aiheutuvien tappioiden varalta (Valtion TAE. Pääluokka 28.92. EU ja kansainväliset järjestöt, HE 62/2011 vp).

Suomen Pankilla on Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen mukainen merkitsemisosuus Euroopan keskuspankin omaan pääomaan. Suomen osuus on 1,2539 %. On periaatteessa mahdollista, että jäsenvaltiot voivat joutua pääomittamaan Euroopan keskuspankkia. Euroopan keskuspankin perussäännössä on erityiset määräykset keskuspankin tappioiden kattamisesta ensiksi pankin yleisrahastosta ja tämän jälkeen osakkaina olevien kansallisten keskuspankkien velvollisuudesta tiettyyn enimmäismäärään asti merkitä pääomaosuuden mukaisessa suhteessa lisää pääomaa tappioiden kattamiseksi.

Vielä merkittävämpi on valtioiden tosiasiallinen piilevä vastuu pankki- ja rahoitusjärjestelmän toiminnasta.

Tämän lisäksi kansallisilla keskuspankeilla ja niiden jälkeen jäsenvaltioilla on tosiasiallinen velvoite huolehtia keskuspankkijärjestelmän toiminnasta. Tämä vastuu ei perustu mihinkään voimassa olevaan oikeudelliseen takaukseen vaan tosiasialliseen tarpeeseen, joka voi syntyä tietyissä tilanteissa. Tällä hetkellä Euroopan keskuspankki on erittäin merkittävä toimija eurooppalaisen finanssi- ja velkakriisin hoidossa, ja Euroopan keskuspankin ja kansallisten keskuspankkien taseissa näkyvät kriisinhallinnassa tehdyt toimenpiteet.

Euroopan keskuspankki ja kansalliset keskuspankit ovat viimeisimmän julkistetun tasetiedon mukaisesti ostaneet joukkolainoja arvopaperimarkkinoihin liittyvän ohjelman puitteissa 183 miljardin euron edestä. Suomen Pankin suorittamien ostojen osuus tästä määrästä on viimeisimmän Suomen Pankin julkistetun taseen (lokakuun loppu) mukaisesti 3 019 miljoonaa euroa.

Keskuspankkitoiminnassa riskejä ja tappioita ei voida aina välttää, mutta tappioita vastaan va-

raudutaan taseen varauksilla. Meneillään olevan velkakriisin aikana myös Suomen Pankki on ryhtynyt, osana Euroopan keskuspankkijärjestelmää, ostamaan kriisimaiden valtioiden velkakirjoja jälkimarkkinoilta. Suomen Pankki ei raportoi maakohtaisesti velkakirjaostojen suuruutta. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa kävi ilmi, että Suomen Pankin pääomat ja varaukset riittävät kattamaan nykyiset riskit. On tärkeää, että eduskunta saa tiedot Suomen Pankilta sen ja sitä kautta Euroopan keskuspankkijärjestelmään liittyvistä valtion vastuista ja riskeistä. Suomen Pankin toiminnasta aiheutuvat takausvastuut eivät ilmene valtion tilinpäätöstiedoista. Valiokunnan mielestä yksi keino selvittää asiaa olisi näiden tietojen kirjaaminen jatkossa osaksi parhaillaan rakennettavaa valtion konsernitasetta.

Luottoluokitus, eläkevastuut ja konsernitase

Hallituksen vuoden 2012 talousarvioesityksen konkreettinen finanssipolitiikan tavoite on säilyttää valtion luottoluokitus nykyisellä parhaimmalla mahdollisella tasolla. Merkittävää välillistä ja epävarmaa taloudellista vaikutusta liittyy siihen, voivatko tosiasialliset ja oikeudelliset sitoumukset johtaa Suomen luottokelpoisuuden ja luottoluokituksen alenemiseen. Euroopan unionin rahoitusvakaustoimissa on tuotu esille, että eräiden maiden osalta takuut ja muut vastuusitoumukset saattavat johtaa luottoluokituksen alenemiseen. Valtioiden välillisten ja piilevien vastuiden suuruudesta ei ole esitettävissä yhtä lukua. On kuitenkin laskettavissa Suomen valtion luottokelpoisuuden mahdollisen alenemisen hintaa. Esimerkiksi yhden luottoluokitusason putoaminen Suomen valtion noin 77 miljardin euron lainamäärällä lisäisi valtion korkomenoja noin 300—350 miljoonalla eurolla vuodessa.

Valiokunta kiinnittää huomiota luottoluokittajien toimintaan ja sen kasvaneeseen merkitykseen osana Euroopan talous- ja velkakriisiä. Luottoluokittajat arvioivat valtioiden luottokelpoisuutta monilla eri kriteereillä, joihin sisältyy myös ns. poliittinen arvio (esim. Standard & Poor's). Poliittinen arvio tarkoittaa ensisijaisesti valtion poliittisen järjestelmän tehokkuuden,

vakauden ja politiikan sekä poliittisten instituutioiden ennustettavuuden arviointia. Toissijaisesti tarkastellaan kattavasti instituutioiden välisiä vastuu- ja valtasuhteiden tasapainoa ja rajoitteita, sopimusten vinoutumatonta toimeenpanoa ja lain kunnioitusta, informaation vapaata kulkua, avointa keskustelua poliittisista päätöksistä ja ajankohtaista ja luotettavaa julkissektorin rahoitusasemaan liittyvää aineistoa ja tilastointia.

Valiokunnan mielestä eduskunnan on budjettiltaltansa tueksi saatava tietoja luottoluokitustoiminnan perusteista ja vaikutuksista, jotta eduskunta voi vastuusitoumuksia tehdessään hahmottaa päätöstensä seuraamuksia luottoluokitukseen ja siten myös valtionvelan korkomeroihin. Valiokunnan mielestä monet seikat puoltavat valtion tasetietojen ja tasehallinnan kehittämistarvetta, jotta eduskunta saisi budjettikäsitelyssään ja päätöksenteossään tarvitsemansa oikeat ja riittävät tiedot. Yhtenäisin ja yleisesti hyväksytyin menetelmin laadittu valtion konsernitase olisi omiaan lisäämään rahoittajien luottamusta julkisen talouden hoitoon.

Valtion vuoden 2010 tilinpäätöskertomuksen kuvaa täydentävinä tietoina Valtiontalouden tarkastusvirasto on todennut, että valtion taseen ulkopuolinen valtion eläkevastuu on 90,6 miljardia euroa ja että valtion tilinpäätöksen mukaiset valtiontakaukset ja -takuut olivat vuoden 2010 lopussa 17,2 miljardia euroa. Tarkastusvirasto samalla kuitenkin toteaa, että Tilastokeskuksen ylläpitämien tilastojen mukaan takauskanta oli 19,5 miljardia euroa. Ero johtuu siitä, etteivät valtion talousarviotalouden ulkopuoliset valtion takaukset sisälly valtion tilinpäätökseen (K 12/2011 vp, s. 27—28).

Valiokunta kiinnittää huomiota valtion tasetietojen ilmeiseen kehittämistarpeeseen. Valiokunnan mielestä valtion taseen ja sen liitetietojen on oltava riittävän kehittyneet ja perusteiltaan selkeät, jotta eduskunnalla olisi budjetti-

päätöksenteon edellyttämät asianmukaiset ja ajantasaiset tiedot valtion taloudellisesta asemasta ja kokonaisvastuista. Valtion talousraportoinnissa on kiinnitettävä nykyistä enemmän huomiota riskeihin ja taloudenhoidossa myös varauduttava niihin.

Vakausmekanismin ulkoinen valvonta ja tarkastus

Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomuksessa eduskunnalle tuodaan esille, etteivät Euroopan unionin pysyvän vakausmekanismin ulkoisen tarkastuksen ja valvonnan järjestelyt vastaa kaikin osin kansainvälisiä tarkastusstandardeja (ISSAI). Taustana on, ettei EVM:n nykyinen tarkastusjärjestely vastaa kansainvälisten järjestöjen ulkoisen tarkastuksen periaatteet asettavaa ISSAI 5000 -standardia. Kansallisilla tarkastusvirastoilla tai unionin tilintarkastustuomioistuimella ei ole merkittävistä kansallisista vastuista huolimatta roolia valvonnassa. EVM:n toimintaan ei kohdistu myöskään tuloksellisuustarkastusta, vaikka EVM ryhtyy harjoittamaan satojen miljardien arvoilla toimintaa rahoitusmarkkinoilla. Toiminnan valvonta on suppeammin ja ohuemmin järjestetty kuin esimerkiksi IMF:n toiminnan ja talouden ulkoinen valvonta.

Valiokunnan mielestä EU:n pysyvän vakausmekanismin tehokkaan ulkoisen valvonnan ja tarkastuksen, mukaan lukien toiminnan tuloksellisuuden tarkastus, sekä avoimuuden ja hyvän hallinnon periaatteiden toteuttamiseen on kiinnitettävä vakavaa huomiota ja hallituksen tulee ryhtyä tarpeellisiin toimiin asiassa.

Lausunto

Lausuntonaan tarkastusvaliokunta esittää,

että valtiovaraminvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 10 päivänä marraskuuta 2011

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Tuija Brax /vihr	Lasse Männistö /kok
vpj.	Heli Paasio /sd	Pirkko Ruohonen-Lerner /ps
jäs.	Sirkka-Liisa Anttila /kesk	Matti Saarinen /sd
	Olli Immonen /ps	Erkki Virtanen /vas
	Eero Lehti /kok	vjäs. Kauko Tuupainen /ps.
	Mika Lintilä /kesk	

Valiokunnan sihteereinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Nora Grönholm
valiokuntaneuvos Matti Salminen.